

STUDI IN ONORE DI ETTORE LO GATTO E DI GIOVANNI MAVER

Collana di ricerche slavistiche u izd. G. C. Sansoni, Firenze 1962, str. 737.

Ova strena izdana u povodu 70-godišnjice istaknutih talijanskih slavista Ettore Lo Gattoa i Giovannija Mavera i prigodom 40-godišnjice njihova rada na slavistici uz sudjelovanje sedamdeset i dva saradnika iz raznih krajeva svijeta zaslužuju našu osobitu pažnju. Pišući o njoj i mi se skromno pridružujemo željama onih koji su srdačno čestitali jednom i drugome poznatom talijanskom slavisti. Saradnici su učenjaci s univerziteta iz Amsterdama, Basela, Beča, Beograda, Berkeleyja, Bratislave, Bruxellesa, Cambrida (Mass.), Chicaga, Firence, Heidelberga, Krakova, Liona, Lenjingrada, Londona, Ljubljane, Milana, Münchena, Napulja, Novog Sada, Padove, Poznanja, Rima, Skoplja, Sofije, Stokholma, Trsta, Varšave, Urbane, Venecije i Zagreba.

Radovi su vrlo raznoliki. Neki izazivaju posebni interes, jer su u njima raspravljani problemi koji svojom novinom i akribijom zaslužuju svaku pažnju. Članci i studije napisani su na ovim jezicima: ruskom, francuskom, njemačkom, engleskom, talijanskom, poljskom, bugarskom, češkom, hrvatskosrpskom, slovenskom i makedonskom jeziku. Učenjaci su obradili i osvijetlili problematiku koja obuhvaća lingvistiku, stilsko i estetsko vrednovanje i utjecaje na slavenske pisce, njihovo stvaralaštvo kao i stvaralačku izvornost. U zborniku je slavistika shvaćena u širem smislu i to joj podiže vrijednost.

Cijela je knjiga podijeljena ovako: *Tabula gratulatoria*; *Bibliografia di Ettore Lo Gatto*; *Bibliografia di Giovanni Maver*. Zanimljivo je da su oba slavista započeli svoju znanstvenu karijeru iz područja antičkog kulturnog kruga, i to E. Lo Gatto s prijevodom studije F. Nietzschea, *Omero e la filologia classica*, Napoli 1915. i G. Maver s raspravom: *Einfluss der vorchristlichen Kulte auf die Toponomastik Frankreichs* (objavljeno u *Sitzungsberichte der K. Akad. d. Wiss. in Wien-phil. hist. Klasse, Bd.*

175/2), a da popis njihovih radova završava tematikom iz slavistike, i to iz djelokruga problematike same poezije. Lo Gattov je posljednji rad A. S. Puškin, *Liriche e il Cavaliere di bronzo, introduzione traduzione in versi e note*, Milano 1962, a Maverov studija: *Il messaggio poetico di Juliusz Slowacki* objavljen u *J. Slowacki nel 150° anniversario della nascita*, izdanje Poljske akademije u kolekciji *Biblioteca di Roma*, 1961.

Ako se i letimično pregleda bibliografija ovih učenjaka, opazit ćemo da je E. Lo Gatto pretežno studirao i analizirao rusku književnost i jezik, dok je Maver pisao o hrvatskosrpskoj, slovenskoj, poljskoj i češkoj književnosti. Oba su kroz dugi period godina surađivali u poznatim filološkim časopisima u Italiji i u inozemstvu. Maver je uz to bio od 1929—1948. redaktor za strane književnosti, a osobito za slovenske, u *Enciclopedia italiana*, vol. I—XXXV, gdje je objavio objektivno napisane članke i o najistaknutijim jugoslavenskim piscima. Posebno treba istaknuti njegovu raspravu: *Leopardi presso i Croati e i Serbi*, Rim 1929, i *Letteratura serbo-croata u Storia delle letterature moderne d'Europa e di America*, vol. VI, Milano 1960, te *Letteratura slovena* u istoj ediciji, 1960.

Uvodni članak R. Picchija *Quaranta anni di slavistica italiana nell'opera di E. Lo Gatto e di G. Maver* pisan je živo i informativno. U njemu je pisac uspio dati reljefni portret jednoga i drugoga slaviste, osobito njihovo nastojanje da se sama slavistika u Italiji razvije i organizira modernim metodama i sa svom mogućom objektivnošću i akribijom. Autorov je zaključak doista stvaran kad piše: Zahvaljujući njihovu nastojanju, Slavija nije više neka tuđa zemlja za našu kulturu. Sad nam je omogućeno da uvrstimo nova istraživanja bilo ona analitička ili sintetička u našu živu tradiciju; zato će budući njihovi učenici još više raz-

viti a ne umanjiti njihov doprinos i ostavštinu, zbog čega slavistika postaje na prvom mjestu sredstvo za integralno evropeiziranje naše kulture (s. 21).

Već smo rekli da je gradivo u zborniku raznoliko i bogato. U toj raznolikosti posebno mjesto zauzimaju učenjaci iz Jugoslavije svojim radovima. Evo ih:

1) M. Deanović (Zagreb): *Una lettera delle monache di Ragusa del 1667*. Pisac u svojoj raspravi obrađuje vrlo zanimljiv lingvistički problem. Među pismima iz Državnog arhiva u Dubrovniku, koja su napisana hrvatskosrpski, ističe se pismo opatica koje su one napisale na materinskom jeziku poslije katastrofalnog potresa u Dubrovniku 1667. Ono je datirano 2/VII 1667. pa je karakteristično i zato što je na neki način izvan uobičajenog birokratskog epistolarnog uzusa napisano na narodnom jeziku, a takvih pisama ima vrlo malo, budući da je uobičajeni jezik bio latinski ili talijanski. Sadržaj mu je molba 55 redovnica, koje su se poslije potresa bile sklonile u Anconu, a upućeno Senatu u Dubrovniku, da bi se zadržale u Italiji dok ne bude obnovljen njihov razrušeni samostan. Autor je pismo objavio u izvornoj i savremenoj grafiji. Poslije toga na jasan način nastoji razjasniti u svojoj stručnoj analizi povezivanje talijanskih i hrvatskosrpskih riječi u samom pismu kao i aspekt o zaključcima koji se sami od sebe nameću, kad se podrobnije prouči pismo, a ti se odnose na nacionalnu svijest stanovnika Dubrovnika iz toga vremena.

2) Frangeš I. (Zagreb): *Značaj varijanata* (uz Vidrićevu pjesmu *Notturmo*). Pisac sugestivno analizira tri verzije pjesme *Notturmo*, te poslije iscrpne analize vrlo uvjerljivo zaključuje da se i s obzirom na Vidrićevu inspiraciju i jedinstvenost čitave Vidrićeve poezije samo treća verzija može uzeti kao kritički tekst.

3) Hraste M. (Zagreb): *Čakavizam na istočnoj obali jadranskoga mora*. Autor na precizan način ispituje i objašnjava vrlo kompleksno pitanje čakavizma u njegovu dosadašnjem razvoju, tj. kako je stanje u nauci nastalo poslije prvoga istraži-

vača ovoga problema učenjaka Malečkoga a onda i drugih poslije njega. Na kraju zaključuje: »da je čakavizam kroz vjekove postepeno ulazio u naš jezik iz venecijanskoga dijalekta preko onih koji su pored venecijanskog dijalekta naučili ili iz ekonomskih razloga morali naučiti naš jezik«.

4) Muljačić Ž. (Zadar): *Raguseo *lāro > serbo-croato lēro »birichino«*. Pisac nastoji novim dokazima da odredi tačnije značenje i etimologiju spomenute riječi.

5) Polenaković H. (Sikoplje): *Za familijata na brakata Miladinovci*. To je vrlo zanimljiv i značajan prilog za tačnije poznavanje porodice makedonskih prosvjetitelja Miladinovici. I on piše jasno i uvjerljivo.

6) Popović I. (Beograd): *Južnoslovenska supstitucija za latinsko ay*. Za razliku od P. Skoka koji je pokušao razlikovati u južnoslovenskim jezicima dva tipa zamjene za latinski diftong ay, autor misli da su principi sa konsonantizacijom jasni, ali principi u kojima je Skok želio utvrditi vokalsko u od y nisu evidentni. Zato zaključuje: »Nije, prema tome, u južnoslovenskim jezicima bilo neke geografsko-lingvističke bifurkacije u zamjenjivanju romanskoga ay; ono je zakonito davalo jedino ov, av.«

7) Radojičić Đorđe Sp. (Novi Sad): *Vizantijska poučna pjesma 'Spaneas' i srpski biograf Danilo*. Budući da je Jagić utvrdio da je poučna pjesma *Spaneas* postojala u staroj srpskoj književnosti prema dvama tekstovima, autor ukazuje na još jedan srpski tekst *Spaneasa*, i to u rukopisu *Četena* koji je prepisao hiromonah Danilo 1627/28. Zato se može zaključiti da je *Spaneas* bio poznat u Srba već na početku XIV stoljeća.

8) Škerlj S. (Ljubljana): *O »pleonastičnih nikalnicah« v slovenščini*. Sintaktički problem i pojave u slovenskom jeziku samih negacija Škerlj obrađuje u svjetlu psihološke analize, jer je ta pojava svojstvena mnogim jezicima. Zato i uzima glagol *bojati se*, bojim se, jer upravo taj ide u volutativnu i optativnu sferu. Autor poslije toga analizira ulogu drugih glagola kao: *tajiti*, *sumnjati* i *poreći*. Ukratko dodiruje negacije i

u rečeničnim pitanjima. Studija je napisana inventivno i pregledno.

9) Vinja V. (Zagreb): *L'Italia meridionale come centro d'irradiazione degli elementi greci nei dialetti serbo-croati della Dalmazia*. Poslije Vasmere (*Die griechischen Lehnwoerter im Serbo-Kroatischen*, Berlin 1944) i za makedonski jezik studije Anastasa Tahovskoga (*Grčki zborovi vo makedonskiot naroden govor — Prilog kon etimološkiot rečnik na makedonskiot jazik*, Skopje 1951) koji su obradili veliki dio jezičnog gradiva u kome se nastoji objasniti utjecaj starohelenskog i novohelenskog jezika na srpskohrvatski i makedonski jezik — Vinja drži da su utjecaji helenskog jezičnog kruga na hrvatskosrpske dijalekte u Dalmaciji ostali još neistraženi. Pisac ne isključuje mogućnost da je bilo izravnih pozajmica kontinentalnim putem, ja držim da su inzularni, već od najstarijih vremena, odlučniji — ali je sklon da su stanovitije riječi mogle biti prihvaćene sa

područja Južne Italije. Vinja je dobro učinio što nije bio u svome zaključivanju ekskluzivan, pa je na taj način ukazao na nova tumačenja o prihvatanju leksičkog blaga iz helenskoga jezika u sam hrvatskosrpski kulturni krug.

Osim studija naših učenjaka vriedno je istaknuti i neke priloge koji se odnose na problematiku jugoslavenskih književnosti. Takva je studija A. Cronie *Lettere di Graziadio Ascoli a Franz Miklosich (Miklošič)*; zatim raspravu J. Matla *Der europaeische Weg der modernen slawischen Literaturen*, te Tamborra A. *Imbro I. Tkalac in Italia*, pa još dvije: Meriggi B. *Su alcuni termini di parentela slavi* i Lunt G. *Horace The slavie name for Venice*.

Na kraju možemo pohvaliti i operu same knjige, a vjerujemo da je tome uz R. Picchija doprinio i sam izdavač.

Ton Smerdel

Dr Vladimír Šmilauer, ÚVOD DO TOPONOMASTIKY

(NAUKY O VLASTNÍCH JMÉNECH ZEMĚPISNYCH),

izdaje: *Státní pedagogické nakladatelství, Prag 1963, 220 str.*

Prošle godine, upravo pred V međunarodni slavistički kongres u Sofiji, pojavio se »Uvod u toponomastiku«, toponomastički priručnik dra Vladimíra Šmilauera, vodećeg češkog toponomastičara. Knjiga je izašla u ediciji udžbenika za visoke škole. Iako je, dakle, namijenjena prvenstveno mladim češkim toponomastičarima, korisno će poslužiti svim slavistima koji se zanimaju za ovu lingvističku disciplinu.

Priručnik je podijeljen u ova poglavlja: 1. Uvodna izlaganja, 2. Građa, 3. Jezični dio, 4. Stvarni dio, 5. Život imena, 6. Mogućnosti i značenje toponomastike.

U uvodnom dijelu autor u sažetom prikazu obavještava o predmetu i području toponomastike; informira

nas o onomastičkim kongresima i časopisima; donosi kratak bibliografski prikaz germanske, romanske, slavenske i, podrobnije, čehoslovačke toponomastičke literature. U narednom dijelu izlaže se o načinu prikupljanja i proučavanja građe iz starih čeških historijskih izvora, starih geografskih karata, atlasa, imenika mjesta i daju se, uz put, najosnovniji podaci iz poljske, bugarske, sovjetske i jugoslavenske top. literature. Manje opširno izložena je metoda sakupljanja top. građe na terenu. Treći je dio najzanimljiviji i naopsežniji. U njemu autor ističe važnost i metode lingvističkog proučavanja toponima slavenskih i neslavenskih koji su kao supstratna ili adstratna građa ušli i nastavili svoj vijek u slavenskim je-